

مطالعه گرایش دانشجویان به ارزش ها و رابطه آن با طبقه اجتماعی

دکتر محمود علمی*

چکیده

هر «طبقه اجتماعی»، فرهنگ خاص خود را در فرهنگ کلی جامعه دارد. یکی از عناصر اساسی فرهنگ جامعه «ارزش ها» می باشد. افراد متعلق به طبقه اجتماعی خاص، نظام ارزش خاصی دارند و اولویت های ارزشی آنان با طبقات اجتماعی دیگر متفاوت است. هدف این پژوهش، تعیین میزان و نوع پراکندگی گرایش های ارزشی و نیز بررسی رابطه بین گرایش های ارزشی و طبقه اجتماعی می باشد. نمونه آماری این تحقیق ۵۸۲ نفر دانشجوی پسر و دختر مقطع کارشناسی در رشته های مختلف دانشگاه آزاد تبریز است که از بین ۱۹۰۵۲ دانشجوی این دانشگاه به شیوه نمونه گیری تصادفی طبقه ای متناسب با دانشکده و جنسیت انتخاب شده است.

براساس نتایج این پژوهش به طور کلی اولویت های ارزشی دانشجویان به ترتیب، ارزش اجتماعی (۵۲/۴۹)، ارزش دینی (۵۲/۰۲)، ارزش نظری (۵۱/۹۸)، ارزش اقتصادی (۴۹/۵۱)، ارزش سیاسی (۴۹/۱۷) و ارزش زیباشناختی (۳۸/۹۱) می باشد. آزمون تک نمونه ای کولموگروف-سمیرنوف نشان داد که متغیر گرایش های ارزشی دانشجویان تفاوت معنی داری با توزیع نرمال دارد. آزمون ناپارامتری فریدمن نیز تفاوت معنی دار رتبه های گرایش های ارزشی را مشخص کرد. آزمون های مختلف آماری معنی داری رابطه بین گرایش ارزش دینی و طبقه اجتماعی را بیان کرده است.

واژگان کلیدی: ارزش های جامعه، طبقه اجتماعی، آزمون آماری، گرایش های ارزشی.

بیان مسئله

زندگی اجتماعی انسان با برقراری روابط متقابل اجتماعی از طریق شکل دادن و قرارگرفتن در تقسیم کار و تشکل وی در گروه‌های مختلف اجتماعی معنا پیدا می‌کند. در اولین برخوردهای زندگی اجتماعی که منجر به ایجاد روابط اجتماعی می‌شود، انسان خود را در گروه‌هایی می‌یابد که هستی، بینش، شخصیت و آرمان وی در ارتباط با این گروه مشخص می‌شود. هر فرد جامعه از طریق گروه‌های اجتماعی به شبکه روابط پیچیده اجتماعی بزرگ یعنی جامعه پیوند می‌خورد و از آن طریق نیازهای زیستی، اجتماعی و روانی خود را تأمین می‌کند. از مهم‌ترین این گروه‌ها می‌توان گروه‌های اجتماعی - اقتصادی را نام برد. گروه‌های اجتماعی - اقتصادی زاده روابط اجتماعی‌اند که در بطن و متن جامعه تکوین می‌یابد. در جامعه‌شناسی این گروه‌ها را طبقه اجتماعی گویند. «طبقه اجتماعی به بخشی از اعضای جامعه اطلاق می‌شود که از نظر ارزش‌های مشترک، حیثیت، فعالیت‌های اجتماعی، میزان ثروت و متعلقات شخصی دیگر و نیز آداب معاشرت از بخش‌های دیگر جامعه تفاوت داشته باشد» (کوئن، ۱۳۷۰: ۱۷۸) در واقع طبقه اجتماعی، مشتمل بر افرادی است که از پایگاه اجتماعی تقریباً یکسانی برخوردارند و از نظر رفاه و مزایای اقتصادی وضعیت مشابهی دارند. انسان برای تأمین نیازهای خود به جامعه روی می‌آورد و فعالیت‌هایی را در جامعه آغاز می‌کند، جامعه نیز ضوابطی را برای افراد خود که می‌خواهند به هدف‌های خود دست یابند، تعیین و به وسیله فرهنگ در جامعه اعمال می‌کند. فرهنگ به مفهوم عام خود به معنای تمام آموخته‌ها و اندوخته‌های انسان در طول تاریخ حیات اجتماعی، عامل انسجام اجتماعی و در بردارنده میراث اجتماعی جامعه است. فرهنگ جامعه از دو بخش مادی و غیرمادی تشکیل شده است. بخش غیرمادی فرهنگ شیوه بهره‌گیری از فرهنگ مادی را بر انسان آموزش می‌دهد. انسان با دستاوردهای فرهنگ خود زندگی اجتماعی را نه تنها تداوم می‌بخشد بلکه به ثبات آن یاری می‌رساند.

هر طبقه اجتماعی، فرهنگ خاص خود را در فرهنگ کلی جامعه دارد. فرهنگ هر طبقه از زندگی اجتماعی افراد آن طبقه نشأت می‌گیرد و در داخل فرهنگ عمومی به زندگی خود ادامه می‌دهد.

یکی از عناصر اساسی فرهنگ «ارزش‌های اجتماعی» است. ارزش‌های اجتماعی، مقاصد و هدف‌های مطلوبی هستند که افراد جامعه برای دستیابی به آنها فعالیت می‌کنند تا بدین وسیله نیازها و خواسته‌های خود را برآورده سازند. ارزش‌ها، از بنیادی‌ترین عوامل جهت دهنده رفتارهای انسانی در هر جامعه به شمار می‌روند. ارزش‌ها در برابر فرهنگ جامعه و رفتارهای انسان‌ها نقش دوگانه ای ایفاء می‌کنند: از جهتی، آنها به مثابه نیروی ساختاردهنده رفتارهای بشری و از جهت دیگر، الگوی ساختار بندی شده توسط فرهنگ غالب جامعه به شمار می‌روند.

ارزش‌ها نیرومندترین عنصر تعیین کننده در نظام اجتماعی و فرهنگی جوامع به شمار می‌روند که خط سیر کنش و اعمال افراد را در جامعه نمایندگی، هدایت و نظارت می‌کنند و نیز به مثابه الگوهای رفتاری نسبتاً ثابتی هستند که پیوسته از سوی افراد جامعه بازبینی و نظارت می‌شوند. پی‌بردن به نظام ارزش جامعه، ما را به عناصر فرهنگی آن جامعه که سوق دهنده کنش و رفتار افراد است آشنا می‌کند. نظام شخصیتی هر جامعه در بطن نظام ارزش آن جامعه نهفته است و با کسب آگاهی و بینش درباره این نظام ارزشی می‌توان به بررسی تأثیر و تأثر آن بر نظام شخصیتی جامعه دست یافت. یکی از مشخصات نظام ارزشی هر جامعه، نسبی بودن آنها است و این نسبییت تحت تأثیر برخی عوامل اجتماعی-اقتصادی می‌باشد.

اهمیت موضوع

از نقطه نظر جامعه‌شناسی، ارزش‌ها، الگوهای اجتماعی هستند که در حد پذیرش خود توسط گروهی از افراد، مبنایی برای ایجاد انتظارات مشترک و معیاری برای هدایت و تنظیم رفتار فراهم می‌کنند. استناد به ارزش‌ها نزد جامعه‌شناسان کلاسیک و جدید عمومیت دارد و شاید هیچ موضوع دیگری به اندازه مطالعه ارزش‌ها منشاء مناقشه میان جامعه‌شناسان نشده است. جامعه‌شناسی، ارزش‌ها را چون منشاء اثر اجتماعی می‌داند، آنها را در زمره پدیده‌های اجتماعی قرار می‌دهد و با روش‌های کمی به مطالعه و تحلیل علمی آنها می‌پردازد. ارزش‌ها را می‌توان به عنوان معیارهایی تعریف کرد که بر مبنای آن، گروه یا جامعه اهمیت اشخاص، الگوهای رفتاری هدف‌ها و دیگر اشیای اجتماعی - فرهنگی را ارزیابی می‌کند. جامعه‌شناسان، ارزش‌ها را یکی از عناصر اساسی فرهنگ تلقی می‌کنند، چه در ورای همه انواع رفتارها و طرز تفکر جمعی و در پشت کلیه سازمان‌ها و مدل‌ها و علایم اجتماعی، جهانی از فکر و ارزش جمعی نهفته است. از منظر روانشناسی اجتماعی، ارزش‌ها، جهت‌گیری شخصیتی هستند و معیار انتخاب و تصمیم‌گیری قرار می‌گیرند. ارزش‌ها اموری مطلوب هستند و دارای نیروی انگیزش بوده و انتخاب را ساده‌تر می‌کنند. از نظر «اشپرانگر»^۱ هر فردی دارای نظام ارزشی خاصی است که شخصیت او را شکل می‌دهد. شخصیت انسان را از طریق گرایش‌های ارزشی بهتر می‌توان مطالعه کرد» (احمدی، ۱۳۶۸).

علیرغم اینکه موضوع ارزش‌ها از اموری مهم و قابل بررسی به شمار می‌روند، اما بررسی علمی در زمینه آنها نسبت به موضوعات دیگر، خیلی دیر آغاز شد. شاید دلیل این امر را بتوان به این اعتقاد جامعه‌شناسان مربوط ساخت که بررسی و مطالعه قضاوت‌های ارزشی، خارج از دایره مطالعات تجربی قرار می‌گیرد.

در دهه‌های سوم و چهارم قرن حاضر، بررسی ارزش‌ها به روش علمی آغاز شد. ترستون^۱ به خاطر ارائه اندیشه بررسی ارزش‌ها در چارچوب روش علمی و با استناد به دانش روابط میان تن و روان و اشپرانگر به خاطر بررسی گونه‌های شخصیتی، گام‌های اولیه را برداشتند. از خلال بررسی ارزش‌ها در هر جامعه و در هر طبقه و گروه می‌توان به اعتقاد یا فلسفه کلی آن جامعه، طبقه و گروه دست یافت. ارزش‌ها به جهت‌گیری رفتار افراد و گروه‌ها و طبقات و قضاوت آنان نسبت به امور مختلف منجر می‌شوند. ارزش‌ها والاترین عنصر فرهنگ هستند و در انتخاب کنش‌های اجتماعی تأثیر دارند. جامعه‌شناسان تفاوت جوامع را گاهی در تفاوت ارزش‌ها جستجو می‌کنند.

اهداف تحقیق

هدف کلی این تحقیق بررسی گرایش‌های ارزشی دانشجویان و رابطه آن با طبقه اجتماعی آنان می‌باشد. علاوه بر آن، اهداف جزئی این تحقیق عبارتند از:

- ۱- تعیین میزان، نوع و پراکندگی گرایش‌های ارزشی در بین دانشجویان دانشگاه آزاد تبریز به تفکیک طبقه اجتماعی.
- ۲- تعیین و برقراری رابطه بین گرایش‌های ارزشی و طبقه اجتماعی دانشجویان مورد مطالعه.
- ۳- مقایسه وجوه اشتراک و افتراق اولویت‌های ارزشی دانشجویان با توجه به طبقه اجتماعی آنان.

مروری بر برخی نظریه‌ها در رابطه با مسئله

نظریه کنش عقلانی یا کنش موجه فیش باین و آیزن^۲ رفتار در پی زنجیره‌ای از عوامل به وجود می‌آید و حلقهٔ ماقبل بروز رفتار قصد و نیت رفتاری است. قصدها به گرایش‌ها و هنجارهای مرتبط با رفتار متکی هستند. گرایش یک متغیر فردی و شخصی است که طی آن فرد خوب یا بد بودن یک رفتار یا یک پدیده را از نظر خودش ارزیابی می‌کند. هنجارها منعکس کننده نفوذ و فشار اجتماعی هستند که شخص آن را برای انجام کاری احساس و ادراک می‌کند، در شرایطی که گرایش‌ها و هنجارها هر دو در رابطه با رفتار مثبت باشند، قصد به انجام رفتاری معین افزایش خواهد یافت، اما در صورتی که با گرایش‌ها و هنجارها در تضاد باشند، قدرت نسبی آنها می‌تواند تعیین کننده مقاصد بعدی و رفتار متعاقب آن باشد. در این تئوری، گرایش تابع دو عامل انتظار فایده و ارزیابی فایده است (رفیع پور، ۱۳۷۰: ۱۳).

1. Thorston

2. Aisen and Fishbine

نظریه تغییر ارزش یکپارچه

این نظریه که به وسیله اینگهارت^۱ ارائه شده بر دو فرضیه کلیدی زیر مبتنی است: الف) فرضیه کمپایی: اولویت‌های ارزشی یک فرد منعکس کننده محیط اجتماعی - اقتصادی وی است. فرد بیشترین ارزش را به آن چیزهایی می‌دهد که عرضه نسبتاً کمی دارند. ب) فرضیه جامعه‌پذیری: رابطه بین محیط اجتماعی - اقتصادی و اولویت‌های ارزشی، یک رابطه مبتنی بر تطابق بلافصل نیست، بلکه یک تأخیر زمانی محسوس در این میان وجود دارد زیرا ارزش‌های اصلی یک فرد تا حدود زیادی منعکس کننده شرایطی است که در جریان سال‌های قبل از بلوغ وی غالب بوده است (اینگلهارت، ۱۳۷۳: ۸۷).

نظریه کارکردی - ساختی

کارکردگرایان به وحدت اجزاء اهمیت می‌دهند. در نظر آنها کل اجزاء متشکله با یکدیگر در آمیخته، به وفاق رسیده هویت واحدی پیدا کرده‌اند. از نظر کارکردگرایان، دوام و بقای کلیه سنت‌ها، و مناسبات و نهادهای اجتماعی به کار یا وظیفه‌ای بستگی دارد که در نظام اجتماعی معینی کل بر عهده دارد (توسلی، ۱۳۷۴: ۲۱۲). در این دیدگاه، ارزش‌ها نیز به صورت یک کل، نوعی نظام ارزش به وجود می‌آورند و با کل جامعه در ارتباط قرار می‌گیرند و در تنظیم رفتار و کنش عاملان و ناظران اجتماعی نقش بسزایی ایفاء می‌کنند و به این ترتیب به دوام و بقای خویش ادامه می‌دهند. چون هر جامعه و فرهنگ در تغییر و دگرگونی مداوم است و هیچ جامعه‌ای نمی‌تواند فرهنگ و شیوه‌های زندگی اجتماعی نیاکان خود را به طور کامل و دقیق پاسداری کرده و به نسل‌های آینده انتقال دهد (علاقه‌بند، ۱۳۷۴: ۱۱۵). بدین خاطر در یک جامعه نظام ارزشی در مقابل نیازهای نوین دچار تغییر و تحول می‌شود. باید توجه داشت که این تغییر باعث انهدام نظام ارزشی نمی‌شود بلکه براساس اصل انطباق‌پذیری به تعادل جدید می‌رسد و دوام و بقا می‌یابد.

نظریه یادگیری اجتماعی

مطابق این نظریه، فرد (کودک) وجدان یا مجموعه معیارهای درونی (ارزش) را فرامی‌گیرد و در پرتو آنها نسبت به آن دسته از انواع رفتار که مناسب و یا غیرمناسب هستند، داوری می‌کند. باندورا^۲ و والترز^۳ بر اهمیت یادگیری از خلال الگوهای اجتماعی و تقلید و آموزش از طریق جانشینی که با تقویت درونی به جای تقویت بیرونی شکل می‌گیرد، تأکید دارند (سیدی، ۱۳۷۸: ۱۱۸). فرضیه‌های یادگیری بر رفتارهایی محدود شده‌اند که کودکان

۱. Inglehart

۲. Bandora

۳. Walters

به خاطر آن پاداش گرفته یا تنبیه می‌شوند. ماکینی^۱ درباره شیوه کسب ارزش‌ها به دو جنبه اساسی اشاره می‌کند:

- ۱- تقویت که متضمن پاداش و تنبیه است.
 - ۲- رویکرد رفتاری که متضمن رویکرد آمرانه یا نهی‌آمیز است.
- به نظر ماکینی کسب ارزش‌ها بر اساس احساس به عملی که درست یا اشتباه است، مبتنی می‌باشد (خلیفه، ۱۳۷۸: ۱۲۰).

پیشینه تحقیق

در زمینه تحقیقات انجام گرفته پیرامون موضوع مورد بررسی باید گفت که هنوز مطالعات گسترده و متعددی در این زمینه در داخل و خارج ایران انجام نگرفته است و کارهای انجام گرفته در زمینه روانشناسی و علوم تربیتی است ولی در زمینه جامعه‌شناسی کاری صورت نگرفته است. در سال ۱۳۵۴ در دانشگاه شیراز، مطالعه‌ای در زمینه مسایل ارزشی در بین دانشجویان انجام گرفته است. این مطالعه توصیفی بوده و در آن فقط اولویت‌های ارزشی دانشجویان مورد توجه قرار گرفته است. نتایج این مطالعه در جدول شماره ۱ آمده است:

جدول ۱- اولویت‌های ارزشی دانشجویان

میانگین	نوع ارزش
۴۶/۹	نظری
۴۳/۹	اجتماعی
۴۱/۹	سیاسی
۳۷/۳	زیباشناختی
۳۵/۱	دینی
۳۴/۵	اقتصادی

همان‌طور که از نتایج این مطالعه برمی‌آید، دانشجویان به امور نظری توجه بیشتری داشته و کمترین ارزش را ارزش‌های اقتصادی به خود اختصاص داده‌اند (اردوبادی، ۱۳۵۴). در سال ۱۳۶۵ در دانشگاه اصفهان، تحقیقی با عنوان بررسی مقدماتی گرایش‌های ارزشی در بین دانشجویان دانشگاه اصفهان در بین دو گروه از دانشجویان مذهبی و معمولی انجام گرفته است.

نتایج این تحقیق در جدول‌های شماره ۲ و ۳ آمده است:

^۱. Makini

جدول ۲- گروه دانشجویان مذهبی

نوع ارزش	میانگین	انحراف معیار
دینی	۴۶/۳۱	۵/۶۸
اجتماعی	۴۵/۸۶	۵/۷۲
نظری	۳۹/۶۸	۵/۴۴
سیاسی	۳۹/۳۵	۴/۷۸
زیباشناختی	۳۲/۹۷	۵/۷۲
اقتصادی	۳۰/۶	۴/۶

جدول ۳- گروه دانشجویان معمولی

نوع ارزش	میانگین	انحراف معیار
اجتماعی	۴۱/۷۹	۵/۷۸
نظری	۴۱/۵	۶/۴
سیاسی	۳۹/۷۸	۷/۲۲
دینی	۳۹/۳۱	۷/۷
اقتصادی	۳۳/۸۹	۷/۴۶
زیباشناختی	۳۲/۱۳	۸/۷۶

نتایج به دست آمده نشان می‌دهد که در میان دانشجویان مذهبی، گرایش ارزشی مذهبی بیشترین و ارزش اقتصادی کمترین میانگین را داشته است. هم‌چنین ارزش زیباشناختی قبل از ارزش اقتصادی بوده است. در میان دانشجویان معمولی، ارزش اجتماعی بیشترین و ارزش زیباشناختی کمترین میانگین را داشته است و ارزش دینی در درجه چهارم بوده و ارزش اقتصادی کمی بیشتر از ارزش زیباشناختی واقع شده است. هم‌چنین در گرایش‌های ارزش نظری، سیاسی و زیباشناختی، تفاوت معنی‌داری بین دانشجویان مذهبی و معمولی وجود نداشته است (احمدی، ۱۳۶۸). در سال ۱۳۷۴، در تحقیقی گرایش‌های ارزشی دانش‌آموزان تهران مورد بررسی قرار گرفته است. نتایج این مطالعه نشان داده است که پراهمیت‌ترین ارزش‌ها در نزد نوجوانان، ارزش علمی و با کمی اختلاف، ارزش اقتصادی است؛ و در مرتبه سوم و چهارم ارزش‌های زیباشناختی و سیاسی قرار دارند. ارزش‌های اجتماعی و دینی از جمله کم‌اهمیت‌ترین ارزش‌ها بوده است. در بررسی اولویت‌های ارزشی آنان روشن شد که نگرش مادی در میان آنها بیشتر است (ملکی، ۱۳۷۵). در سال ۱۹۷۰، طی مطالعه‌ای گرایش‌های ارزشی در بین ۳۷۷۸ دانشجوی آمریکایی بررسی شد. میانگین اولویت‌های ارزشی آنان در جدول ۴ آمده است:

جدول ۴- گرایش‌های ارزشی دانشجویان آمریکایی

نوع ارزش	میانگین	انحراف معیار
دینی	۴۱/۰۱	۹/۳۱
سیاسی	۴۰/۳۹	۶/۴۴
اقتصادی	۴۰/۳۳	۷/۶۱
نظری	۳۹/۵۶	۷/۲۷
اجتماعی	۳۹/۵۱	۷/۰۳
زیباشناختی	۳۸/۸۸	۸/۴۲

نتایج این مطالعه نشان می‌دهد که میانگین ارزش‌های مذهبی، سیاسی و اقتصادی در بین دانشجویان از سایر ارزش‌ها (نظری، اجتماعی و زیباشناختی) بیشتر است. هم‌چنین ارزش‌های دینی و زیباشناختی، پراکندگی بیشتری دارند (Allport, ۱۹۷۰).

متغیرهای تحقیق

متغیر وابسته تحقیق: میزان گرایش دانشجویان دانشگاه آزاد تبریز به ارزش‌ها.
متغیر مستقل تحقیق: طبقه اجتماعی.

سوالات تحقیق

- ۱- وضعیت طبقاتی دانشجویان دانشگاه آزاد تبریز چگونه است؟ به بیان دیگر، آنان متعلق به کدام طبقه اجتماعی هستند؟
 - ۲- گرایش‌های ارزشی دانشجویان دانشگاه آزاد تبریز چگونه اولویت‌بندی شده است؟
 - ۳- وجوه اشتراک و افتراق اولویت‌های ارزشی دانشجویان دانشگاه آزاد تبریز با توجه به طبقه اجتماعی آنان کدام است؟
 - ۴- آیا رابطه معناداری بین گرایش‌های ارزشی دانشجویان دانشگاه آزاد تبریز و طبقه اجتماعی آنان وجود دارد؟
- فرضیه‌های اصلی تحقیق**
- ۱- به نظر می‌رسد، بین میزان گرایش دانشجویان به ارزش‌ها و طبقه اجتماعی آنان رابطه وجود دارد.
 - ۲- به نظر می‌رسد، اولویت‌های ارزشی دانشجویان با طبقه اجتماعی آنان ارتباط معنی‌داری داشته باشد.

فرضیه‌های فرعی تحقیق

- ۱- بین سن دانشجو و گرایش ارزشی او رابطه معنی‌دار وجود دارد.
- ۲- بین جنسیت دانشجو و گرایش ارزشی او رابطه معنی‌دار وجود دارد.

۳- بین دانشکده تحصیلی دانشجویان و گرایش ارزشی او رابطه معنی دار وجود دارد.

تعریف مفاهیم و متغیرها

گرایش ارزشی^۱

در فرهنگ لغت گرایش^۲ را این گونه تعریف کرده است: «هیل، تمایل، سائق، شیوه‌ای که یک شخص یا چیزی تمایل دارند که باشند یا رفتار کنند».

در فرهنگ جامع روانشناسی و روانپزشکی، گرایش «حالتی درونی که در آن احتمال وقوع رفتارهایی خاص بالا است و یا به آسانی آموخته می‌شود و در این معنی ارگانیزم‌های جاندار بیشتر موردنظر است». تعریف شده است (پورافکاری، ۱۳۷۰). در فرهنگ روانشناسی، گرایش را «نیروی درونی که ارگانیزم را به سوی هدف یا موضوعی هدایت می‌کند» تعریف کرده‌اند (رزم‌آرا، ۱۳۷۰). ارزش^۳ از بنیادی‌ترین عوامل در تبیین اندیشه، عمل یا اعمال فرد و نیز شکل‌گیری حیات اجتماعی است. ارزش اصل و مبنایی است که از نظر عرف و سنت مورد تأیید اکثریت واقع شده و با مقتضای زمانی و مکانی در ارتباط است. به گفته "کوئن"^۴ «ارزش‌ها، احساسات ریشه‌دار هستند که اعضای یک جامعه در آن سهیم‌اند. همین احساسات غالباً اعمال و رفتار اعضای جامعه را تعیین می‌کنند» (کوئن، ۱۳۷۰: ۳۹). ارزش‌ها به آرمان‌های جامعه و موضع‌گیری‌های درونی افراد مربوط می‌شود و احساس علاقه را به دنبال دارد.

در تعریف ارزش آمده است که ارزش، میزان توانایی یک شیئی (چیز، اندیشه یا شخص) در ارضای یک نیاز یا تمنای انسانی است (ساروخانی، ۱۳۷۰: ۴۴۵).

گرایش ارزشی: نیرو یا حالتی درونی است که ارگانیزم (فرد انسانی) را به سوی یک ارزش یا ارزش‌ها هدایت می‌کند.

طبقه اجتماعی

گروه‌بندی اجتماعی - اقتصادی افراد در مقیاسی است که قابل تجزیه و تحلیل آماری باشد و بیشتر مترادف با پایگاه اجتماعی خانواده فرد تلقی می‌شود.

روش تحقیق

در این تحقیق، روش تحقیق به کار گرفته شده متناسب با ماهیت تحقیق، اهداف و فرضیه‌ها، روش پیمایش^۴ است. برای اندازه‌گیری متغیرها و جمع‌آوری داده‌ها و اطلاعات لازم از پرسشنامه کتبی استفاده شده است و سوالات آن بر اساس پایه‌های نظری، پیشینه تحقیق، تعریف متغیرها و مفاهیم توسعه‌یافته است. سوالات با توجه به ماهیت و هدف آنها

1. Value tendency

2. Tendency

3. Value

4. Survey

به صورت سوالات چند گزینه‌ای و باز در یکی از سطوح اندازه‌گیری اسمی، رتبه‌ای، فاصله‌ای و کسری طراحی شده است.

در طرح پرسشنامه، برخی از متغیرها هم چون سن، جنس و دانشکده وجود داشتند که با طرح یک سوال به هدف مورد تحقیق دست یافتیم، لذا در این گونه موارد از یک سوال برای رسیدن به داده‌های آن استفاده کردیم و برای برخی متغیرها یعنی متغیر گرایش ارزش برای دقت بیشتر و بالا بردن اعتبار تحقیق از پرسشنامه استاندارد ارزش‌های آلپورت، ورنون، لیندزی استفاده کردیم. این پرسشنامه از رایج‌ترین پرسشنامه‌ها در حوزه اندازه‌گیری ارزش‌ها است. این پرسشنامه، براساس نظریه اشپرانگر در مورد شخصیت انسان ساخته شده است. وی شخصیت انسان را براساس نظام ارزشی و شکل‌پذیری آن از این نظام به شش تیپ تقسیم می‌کند این شش تیپ عبارتند از:

۱- تیپ نظری یا اندیشمند

۲- تیپ اقتصادی یا سوداگر

۳- تیپ زیبایی‌سند یا زیباگرا

۴- تیپ اجتماعی یا مردم‌گرا

۵- تیپ مذهبی

۶- تیپ سیاسی

شش تیپ شخصیتی اشپرانگر پایه و اساس پرسشنامه معروف ارزش‌های آلپورت، ورنون و لیندزی قرار گرفته است. گرایش‌های ارزش مورد ارزیابی در این پرسشنامه شامل شش گرایش است که عبارتند از:

۱- ارزش نظری یا علمی که به جنبه‌های حقیقت و شناخت مربوط است.

۲- ارزش اقتصادی که به جنبه‌های مادی و مالی مربوط است.

۳- ارزش دینی که به باورها و رفتارهای مذهبی افراد مربوط است.

۴- ارزش اجتماعی که به جنبه‌های اجتماعی و روابط بین افراد توجه دارد.

۵- ارزش سیاسی که به قدرت مربوط است.

۶- ارزش زیباشناختی که به شکل و هماهنگی اختصاص دارد (خلیفه، ۱۳۷۸: ۸۷).

برای سنجش متغیر طبقه اجتماعی به لحاظ ماهیت متغیر، با طرح چندین سوال و در نهایت ترکیب آنها، به هدف مورد تحقیق دست یافتیم.

اندازه‌گیری متغیر وابسته تحقیق

برای اندازه‌گیری گرایش‌های ارزشی دانشجویان که متغیر وابسته تحقیق می‌باشد، از پرسشنامه استاندارد ارزش‌های آلپورت، ورنون و لیندزی استفاده شده است. سوالات این پرسشنامه از سی سوال دو گزینه‌ای و پانزده سوال چهار گزینه‌ای تشکیل شده است. این

سوالات، شش گرایش ارزش‌های علمی، دینی، اقتصادی، سیاسی، اجتماعی و زیباشناختی را اندازه‌گیری می‌کنند. سوالات این پرسشنامه براساس نظریه اشپرانگر ساخته شده است.

اندازه‌گیری متغیر مستقل تحقیق

در این تحقیق، متغیر مستقل طبقه اجتماعی است. شاخص‌هایی که محققین برای سنجش طبقه اجتماعی به کار می‌برند، معمولاً میزان درآمد، سواد و منزلت شغلی و یا ترکیبی از حداقل دو شاخص از شاخص‌های مذکور می‌باشد. درآمد، رابطه نسبتاً نزدیکی با موقعیت اقتصادی خانواده دارد. فقر نه تنها اثر مستقیمی بر کیفیت زندگی خانواده، سوء تغذیه، بیماری و غیره دارد، بلکه حتی بر روی رابطه خانوادگی و الگوهای تربیت فرزند نیز اثر مستقیم می‌گذارد فقر اگر برای مدت طولانی در خانواده‌ای تداوم داشته باشد، ممکن است بر ارزش‌های حاکم بر خانواده تأثیر بگذارد. اندازه‌گیری مستقیم درآمد به دلیل این که اطلاعات واقعی در اختیار محقق قرار نمی‌گیرد، یکی از ضعیف‌ترین شاخص سنجش طبقه اجتماعی است.

سواد: مطالعات نشان می‌دهد که در ایران سواد پدر به طور اخص بهترین معیار تعیین کننده محیط فرهنگی و اجتماعی خانواده است (Mehryar & Tashakkori, 1984).

شغل والدین: این شاخص ارتباط نزدیکی با درآمد و منزلت اجتماعی افراد دارد. به هرحال پیوستگی، شغل، درآمد و سطح سواد به عنوان جنبه‌های اصلی طبقه اجتماعی، این شاخص را مناسب‌ترین شاخص برای طبقه اجتماعی در آورده است. برای نمره‌گذاری مشاغل والدین از پژوهشی که در مورد رتبه‌بندی مشاغل انجام گرفته است، استفاده شده است. در این پژوهش ۹۷ شغل موردنظرخواهی قرار گرفته و برای هر شغل رتبه منزلت شغلی تعیین شده است. رتبه‌های منزلت شغلی به نمره ۹ بخشی تبدیل شده است (مقدس، ۱۳۷۴: ۶۷) و نمره متناظر از ۱ تا ۹ به شغل پدر و مادر داده شده است. از آنجا که برخی مشاغل والدین دانشجویان در جدول موردنظر نبود، آن مشاغل با توجه به ماهیت شغل آنها با مشاغل داده شده در جدول تطبیق داده شد و نمره‌گذاری گردید. برای عینیت بخشیدن به این مسئله، مشاغل والدین علاوه بر این که به وسیله محقق نمره‌گذاری شد، فرد دیگری نیز آنها را نمره‌گذاری کرد و سپس ضریب همبستگی مابین دو نمره‌گذاری محاسبه شد. ضریب همبستگی پیرسون برابر ۰/۸۶ به دست آمد.

اعتبار تحقیق

اعتبار تحقیق حاضر مبتنی بر اعتبار صوری است و از آلفای کرونباخ برای تعیین روایی شاخص‌ها بهره گرفته شده است.

جامعه آماری

جامعه آماری پژوهش حاضر شامل دانشجویان دانشگاه آزاد تبریز می‌باشد که در نیم سال دوم سال تحصیلی ۸۱ - ۱۳۸۰ در دانشگاه آزاد تبریز (اعم از دانشجویان پسر و دختر) مشغول به تحصیل بودند. نمونه آماری مورد مطالعه در این پژوهش شامل ۵۸۲ دانشجو اعم از پسر و دختر دانشگاه آزاد تبریز می‌باشد. برای تعیین اندازه نمونه جهت پژوهش از فرمول زیر استفاده شده است (سرای، ۱۳۷۲).

$$n = \frac{N \cdot t^2 \cdot P(1-P)}{N \cdot d^2 + t^2 \cdot P(1-P)}$$

$N = 19052$ اندازه جامعه آماری
 $t = 1/96$ ضریب اطمینان
 $d = 0/04$ دقت احتمالی مطلوب
 $n =$ مجهول اندازه نمونه آماری
 $P = 0/5$ احتمال وجود صفت

$$n = \frac{19052 \times 1/96^2 \times 0/5(1-0/5)}{19052 \times 0/0016 + 1/96^2 \times 0/25} = \frac{31/4436}{18297/5408} = 581/9 \approx 582$$

برآورد فرمول نمونه‌گیری مورد نظر تعداد ۵۸۲ نفر را نشان می‌دهد. تعداد کل این دانشجویان براساس آمار مرکز محاسبات دانشگاه ۱۹۰۵۲ نفر است که در ۸ دانشکده دانشگاه تحصیل می‌کنند.

جدول ۵- توزیع کل دانشجویان دانشگاه آزاد تبریز به تفکیک جنس و دانشکده

دانشکده	تعداد کل دانشجو	مرد	زن	نسبت کل دانشکده به دانشگاه	نسبت پسران	نسبت دختران
علوم انسانی	۵۵۷۹	۱۴۲۷	۴۱۵۲	۲۹/۲	۲۵/۶	۷۴/۴
فنی - پایه	۶۱۷۲	۴۱۶۷	۲۰۰۵	۳۲/۴	۶۷/۵	۳۲/۵
حقوق	۷۸۵	۶۹۳	۹۲	۴/۳	۸۸/۳	۱۱/۷
مدیریت	۸۷۴	۸۷۴	-	۴/۶	۱۰۰	-
کشاورزی و دامپزشکی	۱۳۵۷	۱۱۶۷	۱۹۰	۷/۲	۸۶	۱۴
حسابداری	۱۸۴۴	۱۴۴۷	۳۹۷	۹/۶	۸۷/۵	۱۱/۵
پیراپزشکی	۱۰۶۰	۱۷۶	۸۸۴	۵/۵	۱۶/۶	۸۳/۴
معماری - هنر	۱۳۸۱	۷۱۸	۶۶۳	۷/۲	۵۲	۴۸
جمع	۱۹۰۵۲	۱۰۶۶۹	۸۳۸۳	۱۰۰	-	-

واحد آماری این پژوهش، فرد یا دانشجوی کارشناسی در هر یک از رشته‌های دانشگاه آزاد تبریز می‌باشد. و در مواردی از دانشکده و طبقه اجتماعی به عنوان واحد آماری استفاده شده و تجزیه و تحلیل آماری روی این واحدها انجام گرفته است. شیوه نمونه‌گیری در این پژوهش براساس نمونه‌گیری مطبق به تفکیک دانشکده و جنسیت پاسخ‌گویان بوده است و در مرحله بعدی نمونه‌های اختصاص داده شده به صورت تصادفی در میان دانشجویان دانشکده‌های مختلف توزیع و جمع‌آوری شده است.

جدول ۶ تعداد دانشجویان نمونه آماری را به تفکیک دانشکده و نوع جنس آنها نشان می‌دهد.

جدول ۶- نمونه آماری به تفکیک دانشکده و جنسیت دانشجویان

دانشکده	تعداد کل	نسبت کل	پسر	نسبت	دختر	نسبت	نحوه اختصاص (کل)
علوم انسانی	۱۷۰	۳۹/۲	۴۴	۲۵/۹	۱۲۶	۷۴/۱	$\frac{5579}{19052} \times 582$
فنی - پایه	۱۸۸	۳۲/۴	۱۲۷	۶۷/۵	۶۱	۳۲/۵	$\frac{6172}{19052} \times 582$
حقوق	۲۵	۴/۳	۲۲	۸۸	۳	۱۲	$\frac{785}{19052} \times 582$
مدیریت	۲۷	۴/۶	۲۷	۱۰۰	-	-	$\frac{874}{19052} \times 582$
کشاورزی و دامپزشکی	۴۲	۷/۲	۳۶	۸۵/۷	۶	۱۴/۳	$\frac{1257}{19052} \times 582$
حسابداری	۵۶	۹/۶	۴۴	۷۸/۴	۱۲	۲۱/۶	$\frac{1822}{19052} \times 582$
پیراپزشکی	۳۲	۵/۵	۵	۱۵/۶	۲۷	۸۴/۴	$\frac{1060}{19052} \times 582$
معماری - هنر	۴۲	۷/۲	۲۲	۵۲/۴	۲۰	۴۷/۶	$\frac{1281}{19052} \times 582$
جمع	۵۸۲	۱۰۰	۳۲۷	۵۶/۲	۲۵۵	۴۳/۸	-

نتایج توصیفی

(۱) وضعیت جنسی پاسخگویان

از کل نمونه آماری ۳۲۷ نفر را پسران و ۲۵۶ نفر را دختران تشکیل داده است، به عبارت دیگر، ۵۵/۹ درصد افراد نمونه آماری از میان دانشجویان پسر و ۴۳/۸ درصد افراد نمونه آماری از میان دانشجویان دختر می‌باشد.

جدول ۷- توزیع فراوانی نمونه آماری به تفکیک جنس

جنس	فراوانی	درصد فراوانی	درصد فراوانی تجمعی
پسر	۳۲۷	۵۵/۹	۵۵/۹
دختر	۲۵۶	۴۳/۸	۱۰۰
کل	۵۸۵	۱۰۰	۱۰۰

۲) وضعیت طبقه اجتماعی دانشجویان

در تحقیق حاضر، دانشجویان مورد مطالعه با توجه به سه شاخص درآمد، منزلت شغلی و سطح سواد خانواده به ۵ طبقه تقسیم شده‌اند. این طبقات به قرار زیر نامگذاری گردیده‌اند: طبقه پایین، طبقه متوسط رو به پایین، طبقه متوسط، طبقه متوسط رو به بالا و طبقه بالا. در این مطالعه بیشتر دانشجویان مورد مطالعه متعلق به طبقه متوسط با ۳۰/۴ درصد و کمترین آن متعلق به طبقه بالا با ۹/۴ درصد می‌باشد. در جدول ۸ توزیع فراوانی طبقه اجتماعی دانشجویان مورد مطالعه آمده است.

جدول ۸- توزیع فراوانی طبقه اجتماعی دانشجویان

ردیف	طبقه اجتماعی	تعداد	درصد	درصد تجمعی
۱	طبقه پایین	۱۱۱	۱۹	۱۹
۲	طبقه متوسط رو به پایین	۱۴۹	۲۵/۵	۴۴/۴
۳	طبقه متوسط	۱۷۸	۳۰/۴	۷۴/۹
۴	طبقه متوسط رو به بالا	۹۲	۱۵/۷	۹۰/۶
۵	طبقه بالا	۵۵	۹/۴	۱۰۰
	کل	۵۸۵	۱۰۰	-

۳) وضعیت سنی دانشجویان

براساس نتایج به دست آمده، میانگین سن دانشجویان مورد مطالعه برابر ۲۲/۷ سال است. حداقل سن ۱۸ سال و حداکثر آن در بین پاسخگویان ۴۷ سال می‌باشد. آماره‌های مربوط به سن در جدول ۹ آمده است.

جدول ۹- آماره‌های مربوط به سن دانشجویان

تعداد مشاهدات معتبر	۵۵۶	چاولگی	۲/۹۰
میانگین	۲۲/۷۲	خطای معیار چاولگی	۰/۱۰۴
انحراف معیار	۳/۶۵	حداقل	۱۸
واریانس	۱۳/۳۷	حداکثر	۴۷

۴) آمارهای مربوط به نوع دانشکده

نتایج مربوط به متغیر نوع دانشکده تحصیلی دانشجویان نشان می‌دهد که دانشجویان مورد مطالعه به طور کلی در هشت دانشکده دانشگاه آزاد اسلامی تبریز به تحصیل اشتغال دارند. در جدول ۱۰ توزیع فراوانی دانشجویان به تفکیک دانشکده و جنسیت نشان داده شده است.

جدول ۱۰- توزیع فراوانی دانشجویان به تفکیک دانشکده و جنس

کلی	دختر		پسر		جنس	دانشکده
	درصد	تعداد	درصد	تعداد		
۱۶۹	۷۴/۱	۱۲۵	۲۵/۹	۴۴		علوم انسانی
۱۸۹	۳۲/۵	۶۲	۶۷/۵	۱۲۷		فنی - پایه
۲۸	۲۱/۴	۶	۷۸/۶	۲۲		حقوق
۲۷	-	-	۱۰۰	۲۷		مدیریت
۵۶	۲۱/۶	۱۲	۷۸/۴	۴۴		حسابداری
۴۲	۱۴/۳	۶	۸۵/۷	۳۶		دامپزشکی و کشاورزی
۳۲	۸۴/۴	۲۷	۱۵/۶	۵		پیراپزشکی
۴۲	۴۷/۶	۲۰	۵۲/۴	۲۲		هنر و معماری
۵۸۵	-	۲۵۸	-	۳۲۷		جمع

۵) آمارهای مربوط به گرایش‌های ارزشی دانشجویان

نتایج مطالعات مربوط به متغیر گرایش‌های ارزشی دانشجویان حاکی است که بالاترین میزان گرایش ارزشی مربوط به ارزش‌های اجتماعی است که میانگین آن برابر ۵۲/۴۹ می‌باشد و پایین‌ترین میزان گرایش ارزشی در بین دانشجویان مورد مطالعه مربوط به ارزش‌های زیباشناختی است که متوسط آن برابر ۳۸/۹۱ می‌باشد. سایر گرایش‌های ارزشی به ترتیب عبارتند از: گرایش ارزشی دینی برابر ۵۲/۰۲، گرایش ارزشی نظری یا علمی برابر ۵۱/۹۸، گرایش ارزشی اقتصادی برابر ۴۹/۵۱. گرایش ارزشی سیاسی برابر ۴۹/۱۷، از نظر جنسیت نیز تفاوت‌چندانی در میزان گرایش‌های ارزشی دانشجویان در بین پسران و دختران دیده نمی‌شود. این تفاوت بیشتر در بین گرایش‌های ارزشی اقتصادی و زیباشناختی می‌باشد. متوسط گرایش ارزشی اقتصادی در بین پسران برابر ۵۱/۷۵ و در بین دختران برابر ۴۶/۶۳ است و متوسط گرایش ارزشی زیباشناختی در بین پسران برابر ۳۷/۶۷ و در بین دختران برابر ۴۰/۴۴ می‌باشد. در جدول ۱۰ آماره‌های مربوط به گرایش‌های ارزشی دانشجویان به تفکیک جنس آمده است.

جدول ۱۱- آمارهای مربوط به گرایش‌های ارزشی به تفکیک جنس

گرایشات ارزشی	میانگین	تعداد کل	تعداد		میانگین		انحراف معیار		خطای معیار	
			زن	مرد	زن	مرد	زن	مرد	زن	مرد
نظری	۵۱/۹۸	۵۸۳	۳۲۷	۲۵۵	۵۱/۴	۵۲/۴	۱۲/۲	۱۲	۰/۶۷	۰/۷۵
اقتصادی	۴۹/۵۱	۵۸۳	۳۲۷	۲۵۶	۵۱/۷	۴۶/۶	۱۴/۹	۱۲/۵	۰/۸۲	۰/۷۸
زیباشناختی	۳۸/۹۱	۵۸۳	۳۲۷	۲۵۶	۳۷/۶	۴۰/۴	۱۲/۷	۱۳/۸	۰/۷۶	۰/۹۶
دینی	۵۲/۰۲	۵۸۳	۳۲۷	۲۵۶	۵۰/۳	۵۴/۲	۱۷/۵	۱۶	۰/۹۶	۱
اجتماعی	۵۲/۴۹	۵۸۳	۳۲۷	۲۵۵	۵۲/۵	۵۲/۴	۱۳	۱۰	۰/۷۲	۰/۶۷
سیاسی	۴۹/۱۷	۵۸۳	۳۲۷	۲۵۶	۴۹/۶	۴۸/۶	۱۲/۵	۱۱/۱	۰/۶۹	۰/۶۹

۶) آمارهای مربوط به گرایش ارزش نظری

براساس نتایج به دست آمده، میانگین گرایش دانشجویان به ارزش نظری یا علمی برابر ۵۱/۹۸ است. حدود ۲۵ درصد دانشجویان گرایش ارزشی نظری‌شان کمتر از ۴۴/۱۶ درصد، ۲۵ درصد بین ۴۴/۱۶ تا ۵۳/۳۳ درصد، ۲۵ درصد بین ۵۳/۳۳ تا ۶۰ درصد و ۲۵ درصد دیگر بیش از ۶۰ درصد می‌باشد. در جدول ۱۲ آماره‌های مربوط به متغیر گرایش ارزشی نظری دانشجویان آمده است.

جدول ۱۲- آمارهای متغیر گرایش ارزش نظری

تعداد	میانگین	انحراف معیار	چاولگی	کشیدگی	خطای معیار چاولگی	خطای معیار کشیدگی	حداقل	حداکثر	%۲۵	%۵۰	%۷۵
۵۸۴	۵۱/۹۸	۱۲/۲۱	-۰/۲۹	۱/۶۳	-۱/۰۱	۰/۲۰۲	۰	۹۳/۳	۴۴/۱۶	۵۲/۳	۶۰

۷) آمارهای مربوط به گرایش ارزش اقتصادی

میانگین گرایش ارزش اقتصادی دانشجویان مورد مطالعه برابر ۴۹/۵۰ است. هم چنین گرایش ارزش اقتصادی ۲۵ درصد از دانشجویان کمتر از ۴۰ درصد، ۲۵ درصد دیگر بین ۴۰ تا ۵۰ درصد، ۲۵ درصد بین ۵۰ تا ۶۰ درصد و ۲۵ درصد دیگر بیش از ۶۰ درصد می‌باشد. در جدول ۱۳ آماره‌های مربوط به متغیر گرایش ارزش اقتصادی دانشجویان آمده است.

جدول ۱۳- آمارهای مربوط به متغیر گرایش ارزش اقتصادی

تعداد	میانگین	انحراف معیار	چاولگی	کشیدگی	خطای معیار چاولگی	خطای معیار کشیدگی	حداقل	حداکثر	%۲۵	%۵۰	%۷۵
۵۸۵	۴۹/۵۰	۱۴/۱۵	-۰/۲۶۲	۰/۳۲۱	-۱/۰۱	۰/۲۰۲	۰	۸۶/۶	۴۰	۵۰	۶۰

۸) آمارهای مربوط به گرایش ارزش اجتماعی

نتایج حاصل از بررسی‌ها نشان می‌دهد که میانگین گرایش دانشجویان به ارزش اجتماعی برابر ۵۲/۵۲ می‌باشد. حدود ۲۵ درصد دانشجویان گرایش ارزشی اجتماعی‌شان زیر ۴۶/۶۶ درصد، ۲۵ درصد بین ۴۶/۶۶ تا ۵۳/۳۳ درصد، ۲۵ درصد بین ۵۳/۳۳ تا ۶۰ درصد و ۲۵ درصد دیگر بالای ۶۰ درصد است.

در جدول ۱۴ آماره‌های مربوط به گرایش ارزش اجتماعی دانشجویان مورد مطالعه نشان داده شده است.

جدول ۱۴- آمارهای مربوط به گرایش ارزش اجتماعی

تعداد	میانگین	انحراف معیار	چاولگی	کشیدگی	خطای معیار چاولگی	خطای معیار کشیدگی	حداقل	حداکثر	%۲۵	%۵۰	%۷۵
۵۸۴	۵۲/۵۲	۱۲/۱۰	-۰/۶۶	۱/۷۲	۰/۱۰۱	۰/۲۰۲	۰	۸۶/۶	۴۶/۶۶	۵۳/۳۳	۶۰

۹) آمارهای مربوط به گرایش ارزش زیباشناختی

براساس نتایج به دست آمده، میانگین گرایش دانشجویان به ارزش زیباشناختی برابر ۳۹/۹۱ می‌باشد که این میزان نسبت به سایر گرایش‌های ارزشی در حد بسیار پایینی قرار دارد. هم چنین می‌توان گفت ۲۵ درصد از دانشجویان گرایش ارزشی زیباشناختی‌شان کمتر از ۳۰ درصد، ۲۵ درصد بین ۳۰ تا ۳۶/۶ درصد، ۲۵ درصد بین ۳۶/۶ تا ۴۶/۶ درصد و ۲۵ درصد دیگر بالاتر از ۴۶/۶ درصد است. در جدول ۱۵ آماره‌های مربوط به گرایش ارزشی زیباشناختی دانشجویان آمده است.

جدول ۱۵- آمارهای مربوط به گرایش ارزش زیباشناختی

تعداد	میانگین	انحراف معیار	چاولگی	کشیدگی	خطای معیار چاولگی	خطای معیار کشیدگی	حداقل	حداکثر	%۲۵	%۵۰	%۷۵
۵۸۵	۳۹/۹۱	۱۳/۸۶	۰/۱۹۰	-۰/۲۳۸	۰/۱۰۱	۰/۲۰۲	۰	۹۰	۳۰	۳۶/۶	۴۶/۶

۱۰) آمارهای مربوط به گرایش ارزش دینی

میانگین گرایش دانشجویان به ارزش دینی برابر ۵۲ می‌باشد. نیز با توجه به نتایج به دست آمده می‌توان گفت که ۲۴ درصد دانشجویان گرایش دینی‌شان پایین‌تر از ۴۰ درصد می‌باشد و ۲۵ درصد بین ۴۰ تا ۵۳/۳ درصد، ۲۵ درصد بین ۵۳/۳ تا ۶۳/۳ درصد است و بالاخره ۲۵ درصد دانشجویان گرایش ارزش دینی‌شان بیش از ۶۳/۳ درصد می‌باشد. جدول ۱۶ آماره‌های مربوط به گرایش ارزش دینی دانشجویان را نشان می‌دهد.

جدول ۱۶- آمارهای مربوط به گرایش ارزش دینی

تعداد	میانگین	انحراف معیار	چاولگی	کشیدگی	خطای معیار چاولگی	خطای معیار کشیدگی	حداقل	حداکثر	%۲۵	%۵۰	%۷۵
۵۸۵	۵۲	۱۶/۹۸	-۰/۴۶۹	۰/۳۷۵	۰/۱۰۱	۰/۲۰۲	۰	۹۳/۳۳	۴۰	۵۳/۳۳	۶۳/۳۳

۱۱) آمارهای مربوط به گرایش ارزش سیاسی

نتایج آنالیز آماری نشان می‌دهد که متوسط گرایش به ارزش سیاسی در بین دانشجویان مورد مطالعه برابر ۴۹/۱۸ می‌باشد که در مقایسه با سایر گرایش‌های ارزشی بعد از گرایش زیباشناختی در مرتبه پایینی قرار دارد. مطابق جدول ۱۶، ۲۵ درصد دانشجویان گرایش ارزش سیاسی‌شان پایین‌تر از ۴۰ درصد، ۲۵ درصد آنها بین ۴۰ تا ۵۰ درصد، ۲۵ درصد بین ۵۰ تا ۵۶ درصد و در نهایت ۲۵ درصد دیگر دانشجویان گرایش ارزش سیاسی‌شان بیش از ۵۶ درصد است. همان‌گونه که ملاحظه می‌شود از نظر میزان گرایش ارزشی، گرایش به ارزش سیاسی در مرتبه پنجم و قبل از گرایش ارزشی زیباشناختی قرار دارد.

در جدول ۱۷ آمارهای مربوط به گرایش ارزش سیاسی دانشجویان نشان داده شده است.

جدول ۱۷- آمارهای مربوط به گرایش ارزش سیاسی

تعداد	میانگین	انحراف معیار	چولگی	کشدگی	خطای معیار چولگی	خطای معیار کشیدگی	حدافل	حداکثر	%۲۵	%۵۰	%۷۵
۵۸۵	۴۹/۱۸	۱۱/۹۲	-۰/۴۱۷	۱/۴۵۳	۰/۱۰۱	۰/۲۰۲	۰	۸۰	۴۰	۵۰	۵۶/۶۶

۱۲) آزمون تک نمونه‌ای ناپارامتری کولموگروف-سمیرنوف

به منظور تعیین اختلاف معنی‌داری با توزیع نرمال، از آزمون ناپارامتری تک نمونه‌ای کولموگروف-سمیرنوف استفاده شده است. مطابق نتایج به دست آمده از این آزمون متغیر مورد بررسی (گرایش‌های ارزشی) اختلاف معنی‌داری با توزیع نرمال دارند.

جدول ۱۸ نتایج آزمون ناپارامتری تک نمونه‌ای کولموگروف-سمیرنوف را نشان می‌دهد.

جدول ۱۸- نتایج آزمون ناپارامتری تک نمونه‌ای کولموگروف-سمیرنوف

تعداد	نظری	اقتصادی	زیباشناختی	دینی	اجتماعی	سیاسی
۵۸۴	۵۸۵	۵۸۵	۵۸۵	۵۸۵	۵۸۴	۵۸۵
میانگین پارامتر نرمال	۵۱/۹	۴۹/۵	۲۸/۹	۵۲	۲۵/۵	۴۹/۲
انحراف معیار	۱۲/۲۱	۱۳/۱۵	۱۳/۸۶	۱۶/۹۸	۱۲/۱۰	۱۱/۹۲
مطلق	۰/۰۸۶	۰/۰۶۱	۰/۰۷۷	۰/۰۷۸	۰/۰۹۴	۰/۰۸۰
تفاوت مثبت	۰/۰۷۸	۰/۰۵۰	۰/۰۷۷	۰/۰۴۷	۰/۰۵۶	۰/۰۶۲
تفاوت منفی	۰/۰۸۶	۰/۰۶۱	۰/۰۴۵	۰/۰۷۸	۰/۰۹۴	۰/۰۸۰
کولموگروف-سینوف	۲/۰۷۹	۱/۴۸۴	۱/۸۶۹	۱/۸۸۵	۲/۲۶۹	۱/۲۷۰۹
سطح معنی‌داری	۰/۰۰۰	۰/۰۲۴	۰/۰۰۲	۰/۰۰۲	۰/۰۰۰	۰/۰۰۱

۱۳) آزمون ناپارامتری فریدمن

برای تعیین تفاوت معنی داری رتبه‌های گرایش‌های ارزشی از آزمون ناپارامتری فریدمن^۱ استفاده شده است. نتیجه این آزمون نشان می‌دهد که تفاوت رتبه‌ها معنی دار می‌باشد. در جدول‌های زیر آماره‌های توصیفی، رتبه‌ها و آزمون فریدمن آمده است.

جدول ۱۹- آماره‌های توصیفی مربوط به متغیر گرایش‌های ارزشی دانشجویان

ارزش	تعداد	میانگین	انحراف معیار	حداقل	حداکثر
نظری	۵۸۳	۵۱/۹	۱۲/۲۲	۰	۹۳/۳۳
اقتصادی	۵۸۳	۴۹/۵	۱۴/۱۷	۰	۸۶/۶۷
زیباشناختی	۵۸۳	۳۸/۹	۱۳/۸۸	۰	۹۰
دینی	۵۸۳	۵۲	۱۷	۰	۹۳/۳۳
اجتماعی	۵۸۳	۵۲/۴	۱۲	۰	۸۶/۶۷
سیاسی	۵۸۳	۴۹/۲	۱۱/۹	۰	۸۰

جدول ۲۱- آزمون فریدمن-آماره‌ها

تعداد	۵۸۳
X^2	۳۱۶/۰۶۴
درجه آزادی	۵
سطح معنی داری	۰/۰۰۰

جدول ۲۰- آزمون فریدمن-رتبه‌ها

ارزش	میانگین رتبه‌ها
دینی	۳/۹۱
اجتماعی	۳/۹۰
نظری	۳/۸۳
اقتصادی	۲/۵۵
سیاسی	۳/۴۹
زیباشناختی	۲/۳۲

نتایج مربوط به آزمون فرضیه‌ها

(۱) رابطه سن دانشجویان و گرایش‌های ارزشی

سن یکی از عوامل تأثیرگذار در گرایش‌های ارزشی افراد می‌باشد. برای آزمون رابطه بین متغیر سن و متغیر گرایش‌های ارزشی دانشجویان از آزمون همبستگی r پیرسون استفاده شده است. نتایج حاصل از اجرای آزمون‌های فوق بیانگر این واقعیت است که سطح معنی داری برای وجود رابطه بین سن و گرایش‌های ارزشی، فقط در گرایش ارزش اجتماعی برابر ۰/۰۲۶ است که کوچکتر از آلفای تحقیق (۰/۰۵) و احتمال خطا می‌باشد. لذا می‌توان گفت که بین دو متغیر سن و گرایش ارزش اجتماعی رابطه معنی داری وجود دارد. ضریب

1. Friedman

همبستگی این دو متغیر ۰/۰۹۲ است که حاکی از همبستگی ضعیف بین دو متغیر می‌باشد. ضریب همبستگی و سطح معنی‌داری متغیرهای مورد بررسی در جدول ۲۲ آمده است.

جدول ۲۲- ضریب همبستگی و سطح معنی‌داری بین متغیرهای سن و گرایش‌های ارزشی دانشجویان

سن		متغیر وابسته/ متغیر مستقل
-۰/۰۰۴ ۰/۹۲۳ ۵۸۴	ضریب همبستگی سطح معنی‌داری تعداد مشاهدات	ارزیدن نظری
۰/۰۳۵ ۰/۳۹۵ ۵۸۵	ضریب همبستگی سطح معنی‌داری تعداد مشاهدات	ارزش اقتصادی
-۰/۰۷۴ ۰/۰۷۵ ۵۸۵	ضریب همبستگی سطح معنی‌داری تعداد مشاهدات	ارزش زیباشناختی
-۰/۰۴۵ ۰/۲۷۳ ۵۸۵	ضریب همبستگی سطح معنی‌داری تعداد مشاهدات	ارزش دینی
۰/۰۹۲* ۰/۰۲۶ ۵۸۴	ضریب همبستگی سطح معنی‌داری تعداد مشاهدات	ارزش اجتماعی
۰/۰۰۸ ۰/۸۴۰ ۵۸۵	ضریب همبستگی سطح معنی‌داری تعداد مشاهدات	ارزش سیاسی

* معنی‌داری در سطح احتمالی ۰/۰۵

۲) جنسیت و گرایش‌های ارزشی دانشجویان

جنسیت یکی از متغیرهای مستقل تحقیق حاضر بوده است زیرا افراد هر جامعه با جنسیت‌های متفاوت، در فرآیند جامعه‌پذیری، نقش‌های مختلف اجتماعی را که برای هر جنس تعریف شده است، به خود می‌گیرند و بر اساس نقش اجتماعی که ناشی از نوع جنس آنها است، گرایش‌ها و رفتارهای معینی را از خود نشان می‌دهند. بنابراین در قالب فرهنگ، انتظاراتی که جامعه و افراد از همدیگر دارند، براساس جنسیت آنها متفاوت می‌باشد. برای آزمون رابطه بین جنسیت و گرایش‌های ارزشی دانشجویان از آزمون تفاوت میانگین‌ها (T.test) استفاده گردیده است. نتیجه آزمون نشان می‌دهد که تفاوت معنی‌داری بین میانگین گرایش‌های ارزشی اقتصادی، زیباشناختی و دینی دانشجویان پسر و دختر وجود

دارد. سطح معنی‌داری به ترتیب برابر $0/000$ ، $0/016$ و $0/005$ می‌باشد که کوچکتر از آلفای مورد قبول ($0/05$) و احتمال خطا است. جدول ۲۳ آمارهای توصیفی و جدول ۲۴ سطح معنی‌داری متغیرها را در رابطه با جنسیت نشان می‌دهد.

جدول ۲۳- آمارهای توصیفی مربوط به متغیرهای جنسیت و گرایش‌های ارزشی دانشجویان

جنس	ارزش	تعداد	میانگین	انحراف معیار	اشتباه معیار
مرد	نظری	۳۲۷	۵۱/۴	۱۲/۲	۰/۶۷
زن		۲۵۵	۵۲/۴	۱۲	۰/۷۵
مرد	اقتصادی	۳۲۷	۵۱/۷	۱۴/۹	۰/۸۲
زن		۲۵۳	۴۶/۶	۱۲/۵	۰/۷۸
مرد	زیباشناختی	۳۲۷	۳۷/۶	۱۳/۷	۰/۷۶
زن		۲۵۶	۴۰/۴	۱۳/۸	۰/۸۶
مرد	دینی	۳۲۷	۵۰/۳	۱۷/۵	۰/۹۶
زن		۲۵۶	۵۴/۲	۱۶	۱
مرد	اجتماعی	۳۲۷	۵۲/۵	۱۳	۰/۷۲
زن		۲۵۵	۵۲/۴	۱۰/۷	۰/۶۷
مرد	سیاسی	۳۲۷	۴۹/۶	۱۲/۵	۰/۶۹۲
زن		۲۵۶	۴۸/۶	۱۱/۱	۶۹۶

جدول ۲۴- آزمون T و سطح معنی‌داری متغیرهای جنسیت و گرایش‌های ارزشی دانشجویان

گرایش‌های ارزشی	F یکنواختی واریانس‌ها	معنی‌داری F	کمیت t	درجه آزادی	معنی‌داری t
نظری	۰/۱۷۷	۰/۶۷۴	-۰/۹۶۹	۵۸۰	۰/۳۳۳
اقتصادی	۱۰	۰/۰۰۲	۴/۳۹	۵۸۱	۰/۰۰۰
زیباشناختی	۰/۰۰۸	۰/۹۲۸	-۲/۴۰۹	۵۸۱	۰/۰۱۶
دینی	۰/۶۷۹	۰/۴۱۰	-۳/۷۷	۵۸۱	۰/۰۰۶
اجتماعی	۳/۶۳۲	۰/۰۵۷	۰/۱۰۲	۵۸۰	۰/۹۱۹
سیاسی	۱/۳۳۴	۰/۲۴۹	۰/۹۹۶	۵۸۱	۰/۳۲۰

۳) طبقه اجتماعی و گرایش‌های ارزشی دانشجویان
 برای آزمون رابطه بین طبقه اجتماعی و گرایش‌های ارزشی دانشجویان از آزمون آنالیز واریانس استفاده شده است. نتایج حاصل از این آزمون نشان می‌دهد که میزان گرایش‌های ارزشی در بین دانشجویان متفاوت است. در بین گرایش‌های ارزشی گوناگون فقط در گرایش ارزشی دینی، درجه معنی‌داری به دست آمده برای $0/001$ می‌باشد که کمتر از آلفای مورد قبول و احتمال خطا است و وجود رابطه بین دو متغیر طبقه اجتماعی و گرایش‌های ارزشی دینی دانشجویان را نشان می‌دهد (جدول ۲۵ براساس نتایج جدول ۲۶). میزان گرایش

ارزشی دینی در طبقه بالا برابر ۴۵ درصد و در طبقات پایین و متوسط به پایین حدود ۵۲/۲ و ۵۵/۸ درصد است که این خود نشان‌دهنده اختلاف میزان گرایش‌های ارزشی دینی در طبقات اجتماعی مختلف می‌باشد.

جدول ۲۵- آمارهای توصیفی مربوط به طبقه اجتماعی و گرایش‌های ارزشی دانشجویان

طبقه	ارزش‌ها	تعداد	میانگین	انحراف معیار	اشتباه معیار
۱	نظری	۱۱۰	۴۹/۹	۱۲/۳	۱/۱۷
۲		۱۴۹	۵۱/۹	۱۰/۷	-/۱۸۸
۳		۱۷۸	۵۲/۱	۱۱/۹	-/۱۸۹
۴		۹۲	۵۳/۶	۱۲/۲	۱/۳۷
۵		۵۵	۵۲/۹	۱۵/۷	۲/۱۱
کل		۵۸۴	۵۱/۹	۱۲/۲	-/۵۰
۱	اقتصادی	۱۱۱	۵۰/۱	۱۴/۴	۱/۳۷
۲		۱۴۹	۴۸/۹	۱۴	۱/۱۵
۳		۱۷۸	۵۰/۲	۱۳/۶	۱
۴		۹۲	۴۹/۶	۱۳/۶	۱/۴
۵		۵۵	۴۶/۹	۱۶	۲/۱
کل		۵۸۵	۴۹/۵	۱۴	-/۵۸
۱	زیباشناختی	۱۱۱	۳۶/۷	۱۳/۹	۱/۳۲
۲		۱۴۹	۳۸/۲	۱۲/۷	۱/۰۴
۳		۱۷۸	۳۹/۱	۱۳/۵	۱/۰۱
۴		۹۲	۴۲	۱۳/۳	۱/۳
۵		۵۵	۳۹/۳	۱۷/۳	۲/۳
کل		۵۸۵	۳۸/۹	۱۳/۸	-/۵۷
۱	دینی	۱۱۱	۵۲/۲	۱۵/۸	۱/۴۹
۲		۱۴۹	۵۵/۸	۱۶/۲	۱/۳۲
۳		۱۷۸	۵۱/۶	۱۶/۵	۱/۳۴
۴		۹۲	۵۰/۴	۱۶/۳	۱/۷۰
۵		۵۵	۴۵	۲۱	۲/۸۲
کل		۵۸۵	۵۲	۱۶/۹	-/۷۰
۱	اجتماعی	۱۱۱	۵۲/۷	۱۲/۷	۱/۲۰
۲		۱۴۹	۵۲/۳	۱۱/۳	-/۹۲
۳		۱۷۷	۵۲/۷	۱۱/۶	-/۱۸۷
۴		۹۲	۵۳/۱	۱۱/۲	۱/۱۷
۵		۵۵	۵۰/۸	۱۵/۳	۲
کل		۵۸۴	۵۲/۵	۱۲/۱۰	-/۵۰
۱	سیاسی	۱۱۱	۴۹/۷	۱۲/۲۹	۱/۱۶
۲		۱۴۹	۴۸/۸	۱۰/۷۸	-/۱۸۸
۳		۱۷۸	۴۹/۴	۱۱/۷۳	-/۱۸۷
۴		۹۲	۴۸/۱	۱۲	۱/۲۵
۵		۵۵	۴۹/۶	۱۴/۵	۱/۹۶
کل		۵۸۵	۴۹/۱	۱۱/۹	-/۴۹

جدول ۲۶- آزمون آنالیز واریانس یک طرفه گرایش‌های ارزشی به تفکیک طبقه اجتماعی دانشجویان

ارزش‌ها	منبع تغییرات	مجموع مجزورات	درجه آزادی	میانگین مجزورات	F	سطح معنی‌داری
نظری	بین گروهی درون گروهی کل	۷۸۴/۶۶۸ ۸۶۲۳۵/۱۵۲ ۸۷۰۱۹/۸۲۰	۴ ۵۷۹ ۵۸۳	۱۹۶/۱۶۷ ۱۴۸/۹۳۸	۱/۳۱۷	۰/۲۶۲
اقتصادی	بین گروهی درون گروهی کل	۵۵۷/۱۷۸ ۱۱۶۴۴۹/۰۶ ۱۱۷۰۰۶/۲۴	۴ ۵۸۰ ۵۸۴	۱۳۹/۲۹۴ ۲۰۰/۷۷۴	۰/۶۹۴	۰/۵۹۶
زیباشناختی	بین گروهی درون گروهی کل	۱۵۰۸/۷۶۱ ۱۱۰۶۹۲/۷۹ ۱۱۲۲۰۱/۵۵	۴ ۵۸۰ ۵۸۴	۳۷۷/۱۹۰ ۱۹۰/۸۵۰	۱/۹۷۶	۰/۰۹۷
دینی	بین گروهی درون گروهی کل	۵۰۶۴/۴۲۷ ۱۶۳۴۱۶/۵۱ ۱۶۸۴۸۰/۹۴	۴ ۵۸۰ ۵۸۴	۱۲۶۴/۱۰۷ ۲۸۱/۷۵۳	۴/۴۹۴	۰/۰۰۱
اجتماعی	بین گروهی درون گروهی کل	۲۱۴/۰۳۶ ۸۵۱۹۶/۸۳۲ ۸۵۴۱۰/۸۷۸	۴ ۵۷۹ ۵۸۳	۵۳/۵۰۹ ۱۴۷/۱۴۵	۰/۳۶۴	۰/۸۳۵
سیاسی	بین گروهی درون گروهی کل	۱۶۷/۱۶۸ ۸۲۸۲/۳۷۲ ۸۲۹۸۹/۴۴۰	۴ ۵۸۰ ۵۸۴	۴۱/۷۹۲ ۱۴۲/۸۹۷	۰/۲۹۳	۰/۸۸۳

۴) رابطه بین دانشکده محل تحصیل و گرایش‌های ارزشی دانشجویان با توجه به این که دانشجویان شاغل به تحصیل دانشگاه مورد نظر در دانشکده‌های مختلفی مشغول به تحصیل هستند و خود متغیر دانشکده به نحوی با برخی از متغیرهای اجتماعی- اقتصادی در رابطه است، این امر در میزان گرایش‌های ارزشی دانشجویان نیز مؤثر می‌باشد.

برای آزمون رابطه بین نوع دانشکده و میزان گرایش‌های ارزشی دانشجویان از آزمون آنالیز واریانس بهره گرفته شده است. براساس نتایج جدول ۲۷، میزان گرایش‌های ارزشی دانشجویان به تفکیک دانشکده متفاوت است. این تفاوت معنی‌دار در بین ارزش‌های نظری، اقتصادی و زیباشناختی دیده می‌شود. سطح معنی‌داری به دست آمده به ترتیب برابر ۰/۰۰۰، ۰/۰۰۰ و ۰/۰۰۰ می‌باشد که کوچکتر از آلفای مورد قبول و احتمال خطا است و وجود رابطه بین دو متغیر نوع دانشکده و میزان گرایش‌های ارزشی دانشجویان را نشان می‌دهد. مطابق نتایج جدول ۲۸، دانشجویان دانشکده علوم پایه- فنی با میزان ۴۸ درصد و دانشجویان حسابداری با میزان ۵۸ درصد گرایش ارزشی نظری خود را نشان داده‌اند. در گرایش ارزشی اقتصادی نیز دانشجویان دانشکده حسابداری با ۴۳/۲۸ درصد و دانشجویان دانشکده علوم انسانی با ۵۵/۵ درصد به ترتیب کمترین و بیشترین میزان گرایش ارزشی اقتصادی خود را اعلام کرده‌اند.

در مورد گرایش ارزشی زیباشناختی، دانشجویان دانشکده علوم انسانی و حقوق با ۳۵/۳۰ درصد و دانشجویان دانشکده علوم پایه- فنی با ۴۵/۴ درصد به ترتیب کمترین و بیشترین گرایش ارزشی زیباشناختی را به خود اختصاص داده‌اند.

جدول ۲۷- آمارهای توصیفی مربوط به متغیرهای دانشکده محل تحصیلی و گرایش‌های ارزشی دانشجویان

ارزش‌ها	دانشکده	تعداد	میانگین	انحراف معیار	اشتباه معیار
نظری	۱	۲۷	۵۲/۵۹	۱۱/۳۸	۲/۳۱
	۲	۴۲	۴۸	۱۵	۲/۳۱
	۳	۵۶	۵۰/۲۰	۱۳/۱۸	۱/۷۶
	۴	۲۸	۵۰/۸۳	۱۳/۳۹	۲/۵۱
	۵	۳۲	۵۸/۲۸	۸/۸۷	۱/۵۶
	۶	۴۲	۵۰/۵۱	۱۶/۸۵	۲/۶۰
	۷	۱۸۸	۵۱/۸۷	۱۱/۲۸	-۱/۸۲
	۸	۱۶۹	۵۲/۹۵	۱۰/۸۳	-۱/۸۳
کل	۵۸۵	۵۱/۹۸	۱۲/۲۱	-۱/۵۰	
اقتصادی	۱	۲۷	۵۰/۳۹	۱۱/۵۴	۲/۲۲
	۲	۴۲	۳۳/۳۳	۱۸/۱۲	۲/۳۹
	۳	۵۶	۳۷/۶۷	۱۵/۸۶	۲/۱۲
	۴	۲۸	۳۷/۱۳	۱۷/۵۳	۲/۳۱
	۵	۳۲	۳۳/۲۸	۱۲/۶۰	۲/۲۲
	۶	۳۲	۳۸/۹۶	۱۲/۸۰	۱/۹۷
	۷	۱۸۹	۵۱/۹۷	۱۴/۶۶	۱
	۸	۱۶۹	۳۹/۶۲	۱۱	-۱/۸۵
کل	۵۸۵	۳۹/۵۰	۱۲/۱۵	-۱/۵۸	
زیباشناسی	۱	۲۷	۳۵/۳۰	۱۱/۱۳	۲/۱۴
	۲	۴۲	۳۵/۳۹	۱۷/۳۵	۲/۶۷
	۳	۵۶	۳۵/۳۶	۱۴/۱۰	۱/۸۸
	۴	۲۸	۳۰/۱۱	۱۷	۲/۳۱
	۵	۳۲	۳۱/۳۰	۱۲/۱۷	۲/۱۵
	۶	۴۲	۳۲/۳۳	۱۴/۷۶	۲/۲۷
	۷	۱۸۹	۳۶/۶۱	۱۲/۵۹	-۱/۹۱
	۸	۱۶۹	۳۹/۸۸	۱۳/۲۳	۱
کل	۵۸۵	۳۸/۹۱	۱۳/۸۶	-۱/۵۷	
دینی	۱	۲۷	۴۹	۱۰/۳۱	۱/۹۸
	۲	۴۲	۳۶/۹۰	۱۹/۶۲	۳
	۳	۵۶	۵۱/۸۳	۱۹/۵۴	۲/۶۱
	۴	۲۸	۵۱/۱۹	۲۰/۳۱	۳/۸۳
	۵	۳۲	۵۸/۹۰	۱۲/۳۱	۲/۱۹
	۶	۴۲	۵۲/۵۳	۱۶/۳۲	۲/۵۱
	۷	۱۸۹	۵۰/۸۹	۱۷/۶۰	۱/۲۸
	۸	۱۶۹	۵۳/۷۶	۱۵/۴۶	۱/۱۸
کل	۵۸۵	۵۲/۰۱	۱۶/۹۸	-۱/۷۰	
اجتماعی	۱	۲۷	۵۳/۱۳	۱۱/۳۷	۱/۱۱
	۲	۴۲	۵۰/۷۱	۱۷/۲۱	۲/۶۵
	۳	۵۶	۵۱/۱۰	۱۵/۹۰	۲/۱۲
	۴	۲۸	۵۰/۳۷	۱۴/۳۶	۲/۷۱
	۵	۳۲	۵۲/۶۰	۱۲/۳۱	۱/۱۹
	۶	۴۲	۵۰/۱۹	۱۱/۳۱	۱/۷۶
	۷	۱۸۸	۵۳/۲۲	۱۱	-۱/۸۰
	۸	۱۶۹	۵۳/۳۹	۱۰/۶۱	-۱/۸۱
کل	۵۸۴	۵۲/۵۲	۱۲/۱۰	-۱/۵۰	
سیاسی	۱	۲۷	۵۰/۸۰	۹/۴۸	۱/۸۲
	۲	۴۲	۳۵/۳۳	۱۶/۱۸	۲/۳۹
	۳	۵۶	۳۹/۷۰	۱۳	۱/۷۴
	۴	۲۸	۳۷/۵۰	۱۳/۵	۲/۵۶
	۵	۳۲	۳۵/۹۲	۹/۲۲	۱/۶۳
	۶	۴۲	۴۹	۱۰/۳۴	۱/۶۱
	۷	۱۸۹	۵۰/۲۳	۱۲/۲۰	-۱/۹۰
	۸	۱۶۹	۳۹/۴۶	۱۰/۳۸	-۱/۷۹
کل	۵۸۵	۳۹/۱۸	۱۱/۹۲	-۱/۳۹	

جدول ۲۸- آزمون آنالیز واریانس یک طرفه گرایش‌های ارزشی به تفکیک دانشکده

ارزش‌ها	منبع تغییرات	مجموع مجزورات	درجه آزادی	میانگین مجزورات	F	سطح معنی‌داری
نظری	بین گروهی درون گروهی کل	۲۴۰۷ ۸۴۶۱۲/۷۹۱ ۸۷۰۱۹/۸۲۰	۷ ۵۷۶ ۵۸۳	۳۳۲/۸۶۱ ۱۴۶/۸۹۷	۲/۳۳۱	۰/۰۲۳
اقتصادی	بین گروهی درون گروهی کل	۵۳۱۸/۶۰۴ ۱۱۱۶۸۷/۶۴ ۱۱۷۰۰۶/۲۴	۷ ۵۷۷ ۵۸۴	۷۵۹/۸۰۱ ۱۹۳/۵۶۶	۳/۹۲۵	۰/۰۰۰
زیباشناختی	بین گروهی درون گروهی کل	۵۰۷۸/۵۴۸ ۱۰۷۱۲۳ ۱۱۲۲۰۱/۵۵	۷ ۵۷۷ ۵۸۴	۷۲۵/۵۰۷ ۱۸۵/۶۵۵	۳/۹۰۸	۰/۰۰۰
دینی	بین گروهی درون گروهی کل	۳۶۳۶/۲۹۴ ۱۶۴۸۴۲/۶۵ ۱۶۸۴۸۰/۹۴	۷ ۵۷۷ ۵۸۴	۵۱۹/۴۷۱ ۲۸۵/۶۹۳	۱/۸۱۸	۰/۰۸۱
اجتماعی	بین گروهی درون گروهی کل	۸۵۸/۸۹۶ ۸۳۵۵/۹۸۲ ۸۵۴۱۰/۸۷۸	۷ ۵۷۶ ۵۸۳	۱۲۲/۶۹۹ ۱۴۶/۷۹۲	۰/۸۳۶	۰/۵۵۸
سیاسی	بین گروهی درون گروهی کل	۱۳۸۴/۲۸۴ ۸۱۶۰۵/۱۵۶ ۸۲۹۸۹/۴۴۰	۷ ۵۷۷ ۵۸۴	۱۹۷/۷۵۵ ۱۴۱/۴۳۰	۱/۳۹۸	۰/۲۰۳

بحث و بررسی

مهم‌ترین یافته‌ها و نتایج این بررسی به صورت خلاصه بیان می‌شود:
- از لحاظ طبقه اجتماعی، حدود ۱۹ درصد دانشجویان متعلق به طبقه اجتماعی پایین، ۲۵/۵ درصد طبقه متوسط رو به پایین، ۳۰/۴ درصد طبقه متوسط، ۱۵/۷ درصد طبقه متوسط رو به بالا و ۹/۴ درصد متعلق به طبقه بالا بودند و متوسط سن دانشجویان مطالعه شده برابر ۲۲/۷ سال بود.

- نتایج مطالعات مربوط به گرایش‌های ارزشی دانشجویان نشان می‌دهد که بالاترین میزان گرایش ارزشی، مربوط به ارزش اجتماعی بود که متوسط آن در بین دانشجویان مورد مطالعه برابر ۵۲/۴۹ و کمترین آن مربوط به گرایش ارزشی زیباشناختی بود که متوسط آن برابر ۳۸/۹۱ است.

- آمارهای مربوط به گرایش ارزشی نظری در بین دانشجویان مورد مطالعه نشان می‌دهد که متوسط آن برابر ۵۱/۹۸ است، به طوری که ۲۵ درصد دانشجویان گرایش نظری شان بیش از ۶۰، ۲۵ درصد از دانشجویان گرایش نظری شان کمتر از ۴۴ درصد است، ۵۰ درصد دانشجویان نیز گرایش ارزش نظری شان بین ۴۴ تا ۶۰ درصد می‌باشد.

- متوسط گرایش ارزشی اقتصادی دانشجویان مورد مطالعه حدود ۴۹/۵۰ درصد است، ۲۵ درصد دانشجویان گرایش ارزش اقتصادی شان کمتر از ۴۰، ۲۵ درصد بین ۴۰ تا ۵۰، ۵۰ درصد بین ۵۰ تا ۶۰ و ۲۵ درصد بقیه بالاتر از ۶۰ می‌باشد.

- میانگین گرایش دانشجویان به ارزش اجتماعی برابر $52/52$ درصد است. براساس نتایج به دست آمده، ۲۵ درصد دانشجویان مورد مطالعه گرایش ارزش اجتماعی‌شان زیر $46/7$ درصد، ۲۵ درصد بین $46/7$ تا $53/4$ و ۲۵ درصد بین $53/4$ تا ۶۰ درصد و ۲۵ درصد بقیه بالاتر از ۶۰ می‌باشد.

- نتایج به دست آمده از مطالعه گرایش ارزش زیباشناختی نشان می‌دهد که متوسط آن برابر $28/91$ است. این میزان گرایش نسبت به سایر گرایش‌های ارزشی دانشجویان در سطح پایینی قرار دارد. براساس نتایج حاصل، ۲۵ درصد دانشجویان مورد مطالعه، گرایش ارزش زیباشناختی‌شان زیر ۳۰، ۲۵ درصد بین ۳۰ تا $36/6$ ، ۲۵ درصد بین $36/6$ تا $46/6$ و بالاخره ۲۵ درصد دیگر دانشجویان گرایش ارزش زیباشناختی‌شان بیشتر از $46/6$ درصد است.

- متوسط گرایش دانشجویان به ارزش دینی حدود ۵۲ درصد است، به طوری که حدود ۲۵ درصد دانشجویان گرایش دینی‌شان کمتر از ۴۰ درصد و در مقابل ۲۵ درصد نیز گرایش دینی‌شان بیش از $63/3$ درصد می‌باشد. ۵۰ درصد بقیه نیز میزان گرایش به ارزش دینی بین ۴۰ تا $63/3$ درصد است.

- از نظر گرایش دانشجویان به ارزش سیاسی، نتایج مطالعه حاکی است که متوسط این گرایش برابر $49/18$ است که بعد از گرایش زیباشناختی در مرتبه پایینی نسبت به گرایش‌های ارزشی دیگر قرار دارد. ۲۵ درصد دانشجویان گرایش ارزش سیاسی‌شان کمتر از ۴۰، ۲۵ درصد بین ۴۰ تا ۵۰ درصد، ۲۵ درصد بین ۵۰ تا 56 درصد و بالاخره ۲۵ درصد بقیه، گرایش ارزش سیاسی‌شان بیش از ۵۶ درصد است.

- مطابق نتایج به دست آمده از آزمون ناپارامتری تک نمونه‌ای کولموگروف-سمیرنف، گرایش‌های ارزشی دانشجویان تفاوت معنی‌داری با توزیع نرمال دارند.

- نتایج آزمون ناپارامتری فریدمن نشان می‌دهد که تفاوت معنی‌داری بین رتبه‌های گرایش‌های ارزشی دانشجویان وجود دارد.

- در فرضیه‌ای، معنی‌داری رابطه بین سن و گرایش‌های ارزشی دانشجویان مورد آزمون قرار گرفت. نتیجه آزمون همبستگی پیرسون نشان داد که فقط بین دو متغیر سن و گرایش ارزشی اجتماعی رابطه معنی‌داری وجود دارد.

- براساس نتایج آزمون T-test، تفاوت معنی‌داری بین گرایش‌های ارزشی اقتصادی، زیباشناختی و دینی دانشجویان وجود دارد. متوسط گرایش‌های ارزشی اقتصادی در بین دانشجویان پسر برابر $51/7$ و دانشجویان دختر برابر $46/6$ درصد است. متوسط گرایش ارزشی زیباشناختی در بین مردان برابر $37/6$ و در بین زنان برابر $40/4$ و متوسط گرایش ارزشی دینی در بین مردان برابر $50/3$ و در بین زنان برابر $54/2$ درصد می‌باشد. آزمون تحلیل واریانس نشان داد که میزان گرایش‌های ارزشی در بین دانشجویان متفاوت است. در بین انواع گرایش‌های ارزشی فقط در گرایش ارزشی دینی وجود رابطه معنی‌دار با طبقه اجتماعی

دانشجویان مشاهده گردید. میزان گرایش ارزشی دینی در طبقه اجتماعی پایین برابر ۵۵ و در طبقه اجتماعی بالا برابر ۴۵ درصد است.

- آزمون آنالیز واریانس بین متغیرهای گرایش‌های ارزشی و دانشکده محل تحصیل دانشجویان نشان می‌دهد که رابطه معنی‌داری بین گرایش‌های ارزشی دانشجویان و دانشکده تحصیل آنان وجود دارد. این تفاوت معنی‌دار در بین ارزش‌های نظری، اقتصادی و زیباشناختی دیده می‌شود.

با توجه به این که یکی از اهداف تحقیق حاضر، مقایسه وجوه اشتراک و افتراق اولویت‌های ارزشی دانشجویان با توجه به طبقه اجتماعی آنان بود، یافته‌های تحقیق نشان داد که از نظر وجه تشابه اولویت و سلسله مراتب گرایش‌های ارزشی دانشجویان فقط در بین دانشجویان متعلق به طبقه اجتماعی پایین و متوسط، اولویت گرایش‌های ارزشی دانشجویان کاملاً با هم مشابهت داشتند که این سلسله مراتب به ترتیب شامل گرایش‌های ارزشی اجتماعی، دینی، اقتصادی، نظری، سیاسی و زیباشناختی بود. از نظر وجوه تفاوت، نتایج به دست آمده را می‌توان به قرار زیر توصیف نمود:

- گرایش ارزشی اجتماعی در طبقه پایین و طبقه متوسط در اولویت اول و در طبقات دیگر در اولویت دوم قرار دارد.

- گرایش ارزشی دینی در طبقه متوسط رو به پایین در اولویت اول و در طبقات پایین و متوسط در اولویت دوم، در طبقه متوسط به بالا در اولویت سوم و در طبقه بالا در اولویت چهارم قرار دارد.

- گرایش ارزشی اقتصادی در طبقه پایین و متوسط در اولویت سوم، در طبقه متوسط پایین، متوسط به بالا و بالا در اولویت چهارم مشاهده می‌شود.

- گرایش ارزشی نظری در طبقه‌های پایین و متوسط در اولویت چهارم، در طبقه متوسط به پایین در اولویت سوم و در طبقه‌های متوسط به بالا و بالا در اولویت اول به چشم می‌خورد.

- گرایش ارزشی سیاسی در طبقه‌های پایین، متوسط به پایین و متوسط در اولویت پنجم، در طبقه متوسط به بالا در اولویت ششم و در طبقه بالا در اولویت سوم قرار گرفته است.

- گرایش ارزشی زیباشناختی در طبقات پایین، متوسط به پایین، متوسط و بالا در اولویت ششم و فقط در طبقه متوسط به بالا در اولویت پنجم جای گرفته است.

در جدول ۳۰ سلسله مراتب و اولویت گرایش‌های ارزشی دانشجویان به تفکیک طبقه اجتماعی آمده است.

جدول ۳۰- سلسله مراتب گرایش‌های ارزشی دانشجویان به تفکیک طبقه اجتماعی

طبقه اجتماعی	سلسله مراتب گرایش‌های ارزشی
طبقه اجتماعی پایین	۱- اجتماعی ۲- دینی ۳- اقتصادی ۴- نظری ۵- سیاسی ۶- زیباشناختی
طبقه اجتماعی متوسط به پایین	۱- دینی ۲- اجتماعی ۳- نظری ۴- اقتصادی ۵- سیاسی ۶- زیباشناختی
طبقه اجتماعی متوسط	۱- اجتماعی ۲- دینی ۳- اقتصادی ۴- نظری ۵- سیاسی ۶- زیباشناختی
طبقه اجتماعی متوسط به بالا	۱- نظری ۲- اجتماعی ۳- دینی ۴- اقتصادی ۵- زیباشناختی ۶- سیاسی
طبقه اجتماعی بالا	۱- نظری ۲- اجتماعی ۳- سیاسی ۴- اقتصادی ۵- دینی ۶- زیباشناختی

نتیجه

انسان موجودی نیازمند است. پاسخ به نیازها، انسان را وادار به کار و تلاش می‌نماید. انسان در طول زندگی اجتماعی، شیوه‌های گوناگونی را با توجه به شرایط اجتماعی-اقتصادی برگزیده است. این شیوه‌های گوناگون، فرهنگ‌های گوناگون را پدید آورده است. هر فرد انسانی برای این که بتواند در جامعه زندگی کند و طریقه زندگی با افراد را فرا گیرد و اجتماعی شود، باید ارزش‌ها و هنجارهای جامعه را فرا گیرد و درونی نماید. فرهنگ هر جامعه، ارزش‌های خاص خود را دارد و افراد جامعه با توسل به این ارزش‌ها، نیازهای خودشان را سازمان می‌دهند. هر جامعه‌ای با توجه به مقتضیات اجتماعی-اقتصادی خویش، فرهنگ خاص خود را دارد. هر فرهنگی به شیوه‌ای سازمان می‌یابد که افراد و گروه‌ها بتوانند در چارچوب آن با یکدیگر به گونه مؤثری کنش متقابل داشته باشند. در درون فرهنگ گسترده و غالب هر جامعه، فرهنگ کوچکی وجود دارد که بدان خرده‌فرهنگ^۱ یا پاره فرهنگ گویند. خرده فرهنگ به گروه کوچکی از جامعه تعلق دارد که به فرهنگ بزرگتر جامعه، به خاطر پذیرش بسیاری از هنجارها و ارزش‌های آن وابستگی دارد ولی از آنجا که هر خرده‌فرهنگی، ارزش‌ها و هنجارهای ویژه خودش را دارا است از فرهنگ بزرگتر تمایز می‌یابد. خرده فرهنگ‌ها در درون فرهنگ جامعه ممکن است از نقطه نظر ارزش‌ها با فرهنگ جامعه متفاوت باشد. از مهمترین خرده فرهنگ‌ها می‌توان خرده فرهنگ طبقاتی را نام برد.

به طور کلی خرده فرهنگ‌ها به گروه‌ها و طبقات اجتماعی مجال می‌دهد که ارزش‌ها، هنجارها و شیوه‌های زندگی متفاوت را با توجه به زمینه اجتماعی-اقتصادی جامعه برگزینند. هیچ کس تحت تأثیر فرهنگ به طور کلی نیست زیرا افراد هر جامعه به گروه‌ها و طبقات اجتماعی خاصی وابستگی دارند و همین وابستگی به طبقات، آنان را به خرده فرهنگ طبقاتی پیوند می‌دهد. افراد متعلق به خرده فرهنگ طبقاتی، از شخصیت ویژه‌ای برخوردار هستند و این شخصیت، خود برگرفته از نظام ارزشی و رفتاری خاصی است که در فرآیند اجتماعی شدن^۲ شکل گرفته است. این فرآیند نخست از خانواده شروع می‌شود و هم زمان با افزایش سن، عوامل دیگری (مدرسه- رسانه‌های گروهی، دوستان و) نیز بدان افزوده می‌شود. خانواده نماینده تمامی جهان پیرامون کودک است، ارزش‌هایی که فرد می‌پذیرد نخست در چارچوب خانواده آموخته می‌شود. در واقع خانواده تنها نهادی است که وظیفه دگرگون کردن ارگانیسم زیستی و تبدیل آن به موجود انسانی را بر عهده دارد. خانواده از طریق پایه‌ریزی الگوهای تربیتی و رفتاری خود، نظام ارزشی خود را در قالب هنجارها به فرزندان انتقال می‌دهد. با توجه به نوع رابطه فرزند با خانواده، اهمیت سال‌های اول زندگی، تکوین شخصیت افراد و

1. Sub culture

2. Socialization

تجارب اجتماعی فرد و طبقه اجتماعی که خانواده بدان متعلق است، خانواده نقش مهمی در انتقال و درونی کردن ارزش‌ها به کودکان و نوجوانان بر عهده دارد. روش‌های تربیتی که والدین برحسب طبقات اجتماعی خود به کار می‌گیرند، متفاوت است. در واقع تفاوت‌های طبقاتی که در بین خانواده‌ها وجود دارد، در فرآیند اجتماعی کردن فرزندان بسیار مؤثر می‌باشد زیرا ارزش‌های اساسی که هر طبقه اجتماعی بدان وابسته است، از طبقات دیگر مجزا است و همین امر موجب می‌شود که گرایش‌های ارزشی افراد تحت تأثیر طبقه اجتماعی که بدان تعلق دارند، شکل گیرد و تنوعی از اولویت‌ها و سلسله مراتب ارزش‌ها در بین افراد جامعه به وجود آید.

از نظر جامعه‌شناسان فرهنگ‌گرا، خرده فرهنگ طبقات اجتماعی، از طریق فشارهایی که بر فرد اعمال می‌کند چنان ظریف است که او متوجه نمی‌شود که چگونه انتخاب‌هایش به ملاحظات طبقاتی او منتهی شده است.

از دیدگاه جامعه‌شناسان نمادگرا، افراد، کنشگرانی هستند نسبتاً آگاه، مختار، فعال و سازنده کنش‌های اجتماعی خود، کنش‌هایی که دارای معنای ذهنی هستند و در تحلیل این کنش‌ها باید به ویژگی‌های ذهنی و نمادین کنش‌ها یعنی ارزش‌های آنان توجه کرد. ارزش‌ها از نظر اهمیتی که برای کنشگران دارند، یکسان نبوده و در مجموعه‌ای جای دارند که نظام ارزشی نامیده می‌شود. اولویت‌هایی که افراد به ارزش‌ها می‌دهند معمولاً منعکس‌کننده خرده فرهنگ‌ها، تجارب فردی و اجتماعی و به گفته اینگلههارت، بازتاب محیط اجتماعی و اقتصادی آنها است. با توجه به پیشینه تحقیق، از جهات بسیاری می‌توان همانندی‌هایی را بین بررسی حاضر و نتایج تحقیقات انجام گرفته مشاهده نمود که این امر تعمیم‌پذیری نتایج تحقیق مورد نظر را تأیید می‌کند. در مطالعه اسپورل^۱ دختران به ارزش‌های زیباشناختی، دینی و اجتماعی نسبت به ارزش‌های اقتصادی و سیاسی اولویت بیشتری می‌دهند و نیز دختران نسبت به پسران به ارزش دینی اولویت قایل هستند (به نقل از خلیفه، ۱۳۷۸: ۱۰۸). در بررسی حاضر نیز اولویت ارزشی در بین دختران به ترتیب ارزش دینی، اجتماعی و نظری می‌باشد و اولویت ارزش‌های اقتصادی و سیاسی در مراتب پایین قرار دارد. در مطالعه احمدی، ارزش اجتماعی در اولویت اول و ارزش زیباشناختی در اولویت آخر قرار دارد که کاملاً با مطالعه حاضر انطباق دارد. در بررسی آلپورت^۲، اولویت ارزش دینی در اول و اولویت ارزش زیباشناختی در آخر قرار گرفته است که با بررسی حاضر تفاوت چندانی ندارد.

ارزش‌ها: اهداف فراموقیعی می‌باشند که به مثابه اصول راهنما در زندگی فرد یا گروه به کار رفته و از نظر اهمیت رتبه‌بندی می‌شوند. از جمله اهداف هر نظام اجتماعی، ایجاد وفاق

1. Sboirel

2. Alport

اجتماعی در میان عاملان کنش در آن نظام است. بنابراین آگاهی از اولویت‌های ارزشی و چگونگی سلسله مراتب آن در بین کنشگران اجتماعی، بویژه دانشجویان که عمده‌ترین قشر هنجارفرست جامعه محسوب می‌شوند، سبب اتخاذ و اعمال سیاست‌های فرهنگی متناسب برای ایجاد تقویت وفاق اجتماعی می‌شود.

فهرست منابع

الف- منابع فارسی

- احمدی، سیداحمد (۱۳۶۸): "بررسی مقدماتی گرایش‌های ارزشی دانشجویان
شگاه اصفهان"، مجله پژوهشی دانشگاه اصفهان، شماره یک و دو: ۲۳-۱۵.
۲) اردوبادی، احمد (۱۳۵۴): "بهداشت روانی دانشجویان"، شیراز: انتشارات
دانشگاه شیراز.
۳) اینگلهارت، رونالد (۱۳۷۳): "تحول فرهنگی در جامعه پیشرفته صنعتی"، ترجمه مریم
وتر، تهران: انتشارات امیرکبیر.
۴) پورافکاری، نصرت‌اله (۱۳۷۳): "فرهنگ جامع روانشناسی و روانپزشکی"، تهران، انتشارات
فرهنگ معاصر.
۵) خلیفه، عبداللطیف محمد (۱۳۷۸): "بررسی روانشناختی تحول ارزش‌ها"، ترجمه
سیدحسین سیدی، مشهد: انتشارات آستان قدس رضوی.
۶) دانشگاه آزاد اسلامی تبریز، معاونت آموزشی (۱۳۸۲)، "آمار اعضای هیئت علمی و
دانشجویان در سال تحصیلی ۸۱-۱۳۸۰".
۷) رزم‌آرا، هوشیار (۱۳۷۰): "فرهنگ روانشناسی"، تهران: انتشارات علمی.
۸) رفیع‌پور، فرامرز (۱۳۷۲): "سنجش گرایش روستائیان نسبت به جهاد سازندگی:
پژوهش در سه استان اصفهان، فارس و خراسان". تهران: مرکز تحقیقات روستایی جهاد
سازندگی.
۹) ساروخانی، باقر (۱۳۷۰): "دایره‌المعارف علوم اجتماعی"، تهران: انتشارات کیهان.
۱۰) سرایی، حسن (۱۳۷۲): "مقدمه‌ای بر نمونه‌گیری در تحقیق"، تهران: انتشارات سمت.
۱۱) علاقه‌بند، علی (۱۳۷۴): "جامعه‌شناسی آموزش و پرورش"، تهران: نشر فروردین.
۱۲) کوئن، بروس (۱۳۷۰): "درآمدی بر جامعه‌شناسی"، ترجمه محسن ثلاثی، تهران: انتشارات
فرهنگ معاصر.
۱۳) مقدس، علی‌اصغر (۱۳۷۴): "منزلت مشاغل در جامعه شهری ایران، مورد مطالعه شهر
شیراز"، مجله علوم اجتماعی و انسانی دانشگاه شیراز، دوره دهم، شماره دوم.
۱۴) ملکی، امیر (۱۳۷۵): "بررسی رابطه پایگاه اجتماعی- اقتصادی خانواده با گرایش‌های
ارزش نوجوانان"، پایان‌نامه کارشناسی ارشد جامعه‌شناسی، دانشگاه تربیت مدرس.

ب- منابع خارجی

- 15) Allport, et. al. (1970); "Manual Study of Values", Third ed.
Houghton Mifflin. Co, Boston.
16) Mehriar, A. H. and Tashakkori (1989); "A Father's Education as
Determinant of Socio-Economic and Cultural Characteristics of
Families in Sample of Irarian Adolescents".